

Nr 298.

Av herr **Widell m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 113 angående ny sjukkaselag m. m. anhölla undertecknade att få väcka följande motion.

Inom sakkunniga kretsar har länge den uppfattningen gjort sig gällande, att de olika grenarna av den svenska offentliga socialförsäkringen tillkommit i orätt ordning. Hade *sjukförsäkringen* lagts till grund för det hela, skulle säkerligen såväl pensionsförsäkringen som olycksfallsförsäkringen kunnat få en mera rationell gestaltning i avseende på både omfattning och organisation, vilket skulle medfört mindre kostnader för det allmänna. Därmed är icke sagt, att man redan från början behövt göra sjukförsäkringen obligatorisk. Så mycket är dock säkert, att de frivilliga sjukkassorna, sådana de blivit efter antagandet av 1910 års lag, icke för närvarande äro i stånd att tjäna som grundval för den övriga socialförsäkringen. Dennas olika branscher bilda därför ett inom sig oberoende och nära nog slutet system, något som leder till en onödig och dyrbar dubbling av såväl central som lokal förvaltning, vilket bör kunna undvikas, enär de försäkrade, d. v. s. medborgarnas stora massa, äro desamma inom de olika försäkringsgrenarna.

Ur denna synpunkt hade icke heller socialförsäkringskommitténs förslag om obligatorisk sjukförsäkring medfört någon väsentlig förbättring, ty detta förslag utgjorde endast en fortsättning av de isolerade lösningarna år 1913 av ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen samt år 1916 av olycksfallsförsäkringen. Förslaget om obligatorisk sjukförsäkring blev heller icke förverkligat. Det framlades vid en tidpunkt, hösten 1919, då man kunde förutse, att den hotande fredskrisen skulle så försämra vårt statsfinansiella läge, att det icke bleve möjligt att offra det statsbidrag av minst 30 miljoner kronor om året, som fordrades för den obligatoriska sjukförsäkringens genomförande i dess tillänkta, synnerligen vidsträckt omfattning.

Emellertid hade redan vid kritiken mot detta förslag kraven på större enhetlighet och billigare förvaltning av hela socialförsäkringen gjort sig hörda. Frågan kom också upp vid 1920 års riksdag. Med anledning av en i första kammaren väckt motion (nr 185) beslöt riksdagen att i skrivelse (nr 202) till Kungl. Maj:t hemställa, »att Kungl. Maj:t täcktes låta föranstalta om verk-

ställande skyndsammast möjligt av utredning, huruvida och i vad mån en enhetlig organisation av den svenska socialförsäkringens olika grenar kunde och borde genomföras i syfte att åstadkomma förenkling av förvaltningen och nedbringande av kostnaderna för denna ävensom största möjliga effektivitet av försäkringen». På dåvarande socialministerns, herr Bernhard Eriksson, föredragning tillsattes på hösten samma år en stor kommitté, den s. k. omorganisationskommittén, under ordförandeskap av generaldirektör af Jochnick. Kommittén föll emellertid offer för den s. k. kommittéslakten hösten 1922 och lär dessförinnan endast ha medhunnit en rekognoscering av sitt väldiga arbetsfält. Upplösningen av denna kommitté hade varit försvarlig, därest statsmakterna funnit allt vara väl beställt genom bibehållande av status quo inom vår socialförsäkring. Men riksdagen har icke för sin del frånträtt sin 1920 uttalade uppfattning. Då besparingsarbetet på allvar började beaktas av Kungl. Maj:t, visade det sig också nödvändigt att fortsätta den Jochnickska kommitténs uppgift. Den övertogs av besparingskommittén, vilken sommaren 1923 hade tillsatts på föredragning av dåvarande finansministern K. J. Beskow inom den Tryggerska regeringen.

Besparingskommitténs betänkande i ämnet publicerades i fjol våras. Med avseende å sjukkasheväsendet, till vilket denna motion skall begränsa sig, föreslog kommittén bibehållande av frivilligheten, enär en statlig tvångsförsäkring alltjämt skulle förorsaka för stora kostnader. För att emellertid sjukkassorna skulle kunna användas som lokala organ för pensionsförsäkringen föreslog kommittén, att sjukkasheväsendet skulle omorganiseras på så sätt, att statsbidrag endast skulle utgå till *en* registrerad ortskassa. Besparingskommitténs betänkande blev utremitterat till ämbetsverken, som i somras inkommo med sina yttranden.

Kungl. Maj:ts nuvarande regering har beslutat att till årets riksdag endast förelägga förslag rörande sjukförsäkringen och olycksfallsförsäkringen; pensionsförsäkringen har tillsvidare skjutits åt sidan för att lämna rum åt frågan om arbetslöshetsförsäkringen, vilken emellertid som bekant numera även den ställts på framtiden. Därjämte har Kungl. Maj:t framlagt proposition om obligatoriskt moderskapsunderstöd för industriarbeterskor, vilken fråga icke här skall beröras.

Beredningen av dessa socialförsäkringsärenden har tillgått så, att i somras några juridiska och socialpolitiska experter från statsförvaltningen blevo in kallade i socialdepartementet, vilka utarbetade preliminära utkast till lagar och förordningar, som sedermera underställdes s. k. parlamentariska granskningsnämnder. Medan dessa kommitterade voro sysselsatta med behandlingen av ovan nämnda departementalutkast beträffande sjukförsäkringen, remitterades detta till socialstyrelsen för yttrande, och allmänheten fick då erfara, att departementalutkastet i allt väsentligt byggde på besparingskommitténs förenämnda förslag. Den skarpa kritik, som socialstyrelsen underkastade förslaget, blev till sina grunddrag offentliggjord inom tidningspressen, men har endast i sönderstyckad form kommit till synes i propositionerna. Socialstyrelsens utlåtande i sin helhet har icke någonstädes blivit avtryckt. Detsamma gäller

de särskilda yttranden, som avgåvos av ledamöterna i ovannämnda parlamentariska granskningsnämnd för sjukförsäkringsförslaget.

Socialstyrelsen hade i sin kritik mot departementalutkastet bl. a. uttalat vissa betänkligheter mot det åsidoskjutande av rikssjukkassorna, som det föreslagna organisationssystemet skulle möjliggöra. Klander i samma riktning lär också ha framkommit inom den parlamentariska granskningsnämnden, ty denna lär ha föreslagit en närmare undersökning, huruvida icke en organisationsform kunde skapas, som medgäve rikssjukkassornas inpassande i det nya systemet.

Vid den slutliga överarbetningen av förslagen, sådan denna nu föreligger i propositionerna, har man försökt att tillgodose dessa önskemål genom att på så sätt inkoppla rikssjukkassorna i den nya sjukkasseplanen, att intet hinder skulle möta för avdelning av rikssjukkassa att på vissa platser bli godkänd som statsunderstödd lokalkassa. Detta försök är emellertid så svåröverskådligt till sin gestaltning och så oklart med hänsyn till såväl sättet för genomförandet som verkningarna i framtiden, att man inför detta förslag känner sig famla i dunkel. Redan av detta skäl måste man ställa sig mycket betänksam mot detsamma. För närvarande är icke heller bekant, hur rikssjukkassorna själva ställa sig till förslaget, och andra särskilda utskottet har därjämte som bekant hos Kungl. Maj:t anhållit, att socialstyrelsen måtte yttra sig över denna del av förslaget.

Det torde under sådana förhållanden vara fara värt, att rikssjukkassorna avböja sin medverkan till den nya organisationens genomförande. Detta vore synnerligen beklagligt, ty det i och för sig önskvärda vidmakthållandet av den frivilliga sjukförsäkringen med statsbidrag skulle uppenbarligen äventyras, därest en så betydande del av det svenska sjukkasseväsendet, som rikssjukkassorna utgöra, eventuellt skulle ställas utanför den nya organisationen. Besanna sig dessa farhågor, läser ett bifall till de kungl. förslagen näppeligen kunna komma i fråga.

Även i övrigt lämna propositionerna rum för åtskilliga anmärkningar. Man kan nämligen på goda grunder betvivla, huruvida de fördelar, som förslagen avse att erbjuda, verkligen överväga de olägenheter desamma komma att medföra. Indragandet av statsbidraget till alla sjukkassor utom en på varje ort kommer att på ett betänkligt sätt ingripa i sjukkasseväsendets nuvarande verksamhet och organisationsformer. Sjukassorna äro nämligen i mycket stor utsträckning sammanhållna av andra intressen än det rena försäkringsintresset. Inom vårt sjukkasseväsen förefinnas därför många hedervärda traditioner med avseende på de särskilda kassamedlemmarnas lojalitet och tillgivenhet mot sina kassor. Fusionen av lokala kassor på en ort möter allestädes stora svårigheter och har tyvärr på många orter strandat på grund just av nyssnämnda partikularistiska stämningar och tendenser. Ännu svårare lär det bli att få till stånd en sammanslagning mellan lokalavdelningar av en rikskassa och en ortskassa.

Höjningen av statsbidraget torde också efter hand medföra merutgifter på miljoner på den allt mer svällande femte huvudtiteln. Men en del av dessa nya utgifter till sjukassorna torde ur statens synpunkt kunna bli illusoriska, där t. ex. samtidigt landstingen komma att höja legosängsavgifterna på sjukhusen.

Detta samband mellan sjukförsäkring och offentlig sjukvård visar hän på ett sammanhang dem emellan, som är av största betydelse för dem bägge, men som hittills blivit alldeles förbisett.

Uppdelningen mellan lag och förordning beträffande stadgandena för sjuk-kassorna, såsom regeringen nu föreslagit, synes oss icke heller böra vinna riksdagens bifall. Socialstyrelsens kritik av detta egendomliga förfaringssätt bemödar sig socialministern förgäves att gendriva. I propositionerna ha icke heller upptagits de synpunkter, som socialstyrelsen framhållit i sitt yttrande rörande önskvärdheten att i samband med den nu föreslagna nya lagstiftningen företaga nödiga och nyttiga lagändringar i övrigt beträffande vårt sjukkasseeväsen.

Då sålunda förevarande propositioner enligt vår uppfattning icke tillmötesgått riksdagens alltjämt gällande krav på enhetlighet inom socialförsäkringen, och då därjämte den frivilliga sjukförsäkringen icke lär på önskvärt sätt befrämjas genom de föreslagna åtgärderna, få vi härmed hemställa,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts ifrågakvarande proposition nr 113.

Stockholm den 17 mars 1926.

Ludvig Widell.

J. W. Spens.

Adolf Dahl.
